

Vastaus vammaisneuvoston lausuntoon

- Vammaisneuvosto pitää Tehostetun palveluasumisen asiakkuuskriteeri asiakirjaa hankalasti ymmärrettävänä. Ohjetta on muutettu suuresti ja vertailtavuus asiapapereiden välillä on huono.
 - Länsi-Uudenmaan kunnat ovat yhteistyössä toteuttaneet tehostetun palveluasumisen hankinnan. Palvelun sisältö ja sopimukset palveluntuottajien kanssa ovat olleet samat kaikissa LU-kunnissa vuoden 2020 alusta lähtien. Yhteistyötä on haluttu jatkaa yhtenäistämällä palvelun myöntämisen kriteerit, mikä varmistaa LU-kuntien asiakkaiden yhdenvertaisuutta. Kriteerien laadinnassa on hyödynnetty kaikkien kymmenen Länsi-Uudenmaan kuntien nykyisiä ohjeita, joista on muokattu yksi yhteinen ohjeistus. Tämän vuoksi ohjeen rakenne on muuttunut.
- Yleisissä periaatteissa ei edelleenkään tule esille käytössä olevat omaisuusrajat palveluun hakeutuessa.
 - Omaisuus ei vaikuta palvelun tarpeeseen tai palvelun tarpeen perusteella tehtävään päätökseen tehostetusta palveluasumisesta. Palvelu myönnetään kaikille samoilla periaatteilla (asiakaskriteerit) omaisuudesta tai tuloista riippumatta.
 - Omaisuus voi vaikuttaa siihen, mihin hoivakotiin asiakas voi muuttaa. Osa hoivakodeista on saanut ns ARA-rahoitusta, jolloin hoivakotiin on varallisuusrajat. Hoivakodin valinnassa ohjataan asiakasta palvelun myöntämisen jälkeen. Toki usein jo palvelutarvetta arvioitaessa kerrotaan mitä eri vaihtoehtoja hoivakodeissa on. Kaikki LU-alueen hoivakodit on listattu hoivakodit.espoo.fi -portaalissa. Sieltä löytyy erilaisten laatutietojen myös tieto, mihin hoivakoteihin on varallisuusrajat
<https://hoivakodit.lu-palvelut.fi/fi-FI/hoivakodit?kotikunta=Espoo>
- Nyt lausuttavasta asiapaperista puuttuu selkeä asiakasohjeistus. Selkeä ja ymmärrettävä asiakasohjeistus tulee valmistella samaan aikaan tämän ohjeistuksen kanssa.
 - Asiakkaita ohjataan hakemaan palveluun Nestorin kautta <https://www.espoo.fi/fi/hoivakotiin-hakeutuminen>. Lisäksi hoivakotiin hakeutumisen prosessista on kuvaus hoivakotiportaalissa (ks yllä). Prosessikuvaus voidaan tarvittaessa tulostaa niille asiakkaille, joilla ei ole nettiä käytössä.
 - Nestorin sosiaalityöntekijät antavat asiakkaille henkilökohtaista palveluohjausta toimenpiteistä, jota palvelutarpeen arviointi ja muutto hoivakotiin vaatii. Myönteisestä palvelutarpeen arviosta ja hoivakotiin muutosta on työn alla asiakasohje, joka tukee henkilökohtaista palveluohjausta.
- Asumispalveluiden lajit ovat muuttuneet huomattavasti edellisestä ohjeesta. Uudessa ohjeessa ne ovat tilapäinen asuminen, tuettu asuminen, palveluasuminen ja tehostettu palveluasuminen.
 - sekä Espoon edellinen ohje että nykyinen LU-yhteinen ohje asiakaskriteereistä on tarkoitettu pitkäaikaiseen ja lyhytaikaiseen tehostettuun palveluasumiseen.

Emme löytäneet LU-yhteisestä ohjeesta kohtaa, jossa olisi käytetty termiä tilapäinen asuminen.

- Espoo on LU-kunnista ainoa, jossa on muistipalvelukeskuksia tai kunnan tuottamaan palveluasumista. Tämän vuoksi LU-kuntien yhteisiä tehostetun palveluasumisen kriteereitä on Espoossa täydennetty muistipalvelukeskusten ja palveluasumisen kriteereillä. Palveluasumisesta on Espoossa käytetty myös nimitystä tuettu senioriasuminen
- käsitteiden ja nimitysten kirjavuus ja epäselvyys on tunnistettu. Hallitus on esittänyt lakimuutoksia mm ikääntyneiden asumispalveluihin. Voimaantullessaan lait tuovat muutoksia ja valtakunnalliset linjaukset palveluiden nimityksiin 1.1.2023 alkaen.
- Esittelyssä olevassa paperissa on kaikkien asumislajien arviointimittaristo yhtenäistetty. Aiemmassa ohjeessa jokaisen asumispalvelulajin kohdalla oli omat mittariston raja-arvot. Annettu mittaristo tulee olla esillä, kuten edellisessäkin ohjeessa, liitteenä läpinäkyvän ja avoimen päätöksenteon takaamiseksi.
 - Mittariston kuvaukset on lisätty kriteeristöön vanhus- ja vammaispalveluiden lausunnon jälkeen (liite 2).
- Uudesta ohjeesta puuttuu kokonaan ohjeistus lyhytaikaiseen tehostettuun palveluasumiseen – aiemmassa ohjeessa oli mainittuna mm. kriisipaikat. Lain mukaan asumispalvelua annetaan henkilölle, joka erityisestä syystä tarvitsee apua tai tukea asunnon tai asumisensa järjestämisessä. Kriisitilanteessa, esimerkiksi vesivahinko, palo tms., tarvitaan usein erityistä apua ja tukea, jotta iäkäs henkilö voi kokea lain mukaan elämänsä turvallisesti, merkitykselliseksi ja arvokkaaksi. Tällainen kriisitilanteiden asumisen myöntämisen kriteeri tulee siis säilyttää.
 - kriteereissä mainitaan lyhytaikainen tehostettu palveluasuminen ja sen saaminen, Espoon aikaisemmissa kriteereissä erilaiset lyhytaikaisen tehostetun palveluasumisen lajit oli eroteltu toisistaan. Kriisipaikan voi edelleen saada, jos palvelulle on tarve.
- Muistipalvelukeskuksessa asuminen on jätetty pois ohjeesta. Tämän mahdollisuuden tulee olla mainittuna, jos ko. palvelua on Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueella edelleen saatavilla.
 - Muistipalvelukeskusten kriteerit löytyvät ohjeen liitteestä 1. Muistipalvelukeskuksen kriteerit koskevat vain Espoota, koska muissa LU-kunnissa ei ole muistipalvelukeskuksia.
- Myös ikääntyneet vammaiset henkilöt tarvitsevat yhä useammin tehostettua palveluasumista. Vammautuminen asettaa hoidolle uusia haasteita, joihin ei aina ole näissä palveluissa varauduttu.
 - Tehostetun palveluasumisen asiakaskriteerit sisältävät palveluntarpeen arvioinnin ja sen millä perustella palvelu myönnetään. Kriteereissä ei oteta kantaa palvelun yksityiskohtaiseen sisältöön.
- Mikäli tehostettuun asumispalveluun siirtyvä henkilö on esimerkiksi vammaisen omaishoitaja, tulee myös omaishoidettavan tilanne ratkaista inhimillisellä tavalla.
 - Omaishoitajien jaksaminen ja mahdollisuus toimia omaishoitajana tulee arvioida huomattavasti aiemmin kuin omaishoitajan ollessa tehostetun palveluasumisen tarpeessa. Mikäli kyseessä on äkillisesti ilmenevä tehostetun palveluasumisen

tarve esimerkiksi sairastumisen vuoksi, omaishoidettavan palveluiden tarve arvioidaan omalla henkilökohtaisella palveluntarpeen arvioinnilla.

- Puolisoiden yhdessä asuminen on lisätty uuteen ohjeeseen. Ohje terveen puolison asumiskustannuksista on kirjoitettu epäselvästi.

ohjeessa todetaan: ”Puolisot voivat asua yhdessä myös silloin, jos toinen puolisoista ei ole tehostetun palveluasumisen asiakas. Puolison asumisesta ja siihen liittyvistä maksuista sovitaan palveluntuottajan kanssa. Puolison asumista ei järjestetä kunnan puolesta.”. Tämä tarkoittaa, että puoliso vuokraa palveluntuottajalta asunnon ja tarvitsemansa palvelut yksityishenkilönä ja niihin liittyvät kustannukset ovat asiakkaan ja palveluntuottajan välinen asia.

- Kriteereissä on voimakkaasti painotettu asiakkaan omaa tahtoa, yksityisyyttä ja ihmisarvoa. Asiakkaan kyky arvioida omaa tilaansa tai selviytymistään läheisten avulla voi olla jo merkittävästi heikentynyt iän tai sairauden vuoksi. Onkin yllättävää, että kieltäytyminen palveluista voi johtaa tilanteeseen, jossa asiakas palautetaan kotiin, vaikka ei enää selviä siellä. Yleensä tilanteesta on jo näyttöä mm. kotipalvelujen puolelta. Asiakkaan kokonaistilanne ja palvelutarve tulee aina arvioida yhdessä henkilön itsensä, eri toimijoiden sekä omaisten ja läheisten kanssa.
 - Kokonaistilanne ja palveluntarve arvioidaan ja asiakkaalle järjestetään tarpeen mukainen paikka. Sairaalapaidat on tarkoitettu sairaalahoidon tarpeessa oleville.
- Monessa tapauksessa edunvalvojan hakeminen on jäänyt liian myöhään, vaikka henkilö ei enää pysty huolehtimaan asioista. Miten oikeudet silloin varmistetaan?
 - Asiakkaan palvelun tarve ratkaisee ja sosiaalityöntekijä huolehtii asiakkaan oikeuksien toteutumisesta, vaikka edunvalvojaa ei olisi.
- Vammaisneuvosto tunnistaa myös selkeän ongelman riittävien palvelujen saannissa. Vaikka asiakas ei enää millään mittareilla selviä kotona, ei palveluasumispaikkaa saa. Tällaisessa tilanteessa ei enää pystytä turvaamaan asiakkaan ihmisarvoista elämää.
 - Tehostetun palveluasumisen myöntäminen perustuu palveluntarpeen arvioon. Jos palveluntarpeen arvion mukaan asiakkaalla on tehostetun palveluasumisen tarve, paikka tulee tarjota asiakkaalle viimeistään kolme kuukautta asian vireille tulosta (Sosiaalihuoltolaki 45§).
 - Tällä hetkellä osa myönteisen päätöksen saaneista joutuu odottamaan lakisääteistä aikaa pidempään. Palvelua tarvitsevien asiakkaiden määrä on lisääntynyt nopeasti samaan aikaan, kun työntekijöiden rekrytointi hoivakoteihin on merkittävästi vaikeutunut. Myös koronaepidemiolla on ollut vaikutusta sekä asiakkaiden palveluntarpeen lisääntymiseen että kaupungin kykyyn tarjota riittäviä palveluita. Tämä valitettavasti aiheuttaa haastavia tilanteita paikkaa odottavien kohdalla.